

SUÇ İSTATİSTİKLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÖNERİLER

The Problems Regarding Crime Statistics and Recommendations

Ahmet POLAT*

Özet

Polis istatistikleri güncel yaşamda suçun genel referansı olarak kabul görmektedirler. Halbuki polis istatistikleri kurum içi ihtiyaçlara cevap verecek şekilde polisiye bir yaklaşım içinde hazırlanan, polisin aktivitelerini ve görünen suçluluğu tespit eden sınırlı bir ölçüm aracıdır. İstatistikler bir taraftan kendi içerisinde sınırlamalar, kabarıklıklar ve eksiklikler ihtiva etmekte, diğer taraftan diğer kamu kurumlarınca tespit edilen suçları da kısmi olarak kapsamaktadır. Suç ölçümü konusunda, koordinasyon eksikliği, farklı bilgi kaynaklarının dağınık biçimde bulunması, bakanlıkların bilgi sistemlerini dışa kapatmaları ve istatistikleri farklı ölçme araçları ile karşılaştırma eksikliği göze çarpan hususlardır. Bu durum, gerçek suçluluğun gizli kalmasına, ceza adalet sisteminin etkinliğinin anlaşılmasına, suç araştırmasında kısmi bir vizyon ile yetinilmesine ve dikkatin bazı olaylara yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Mevcut araçların geliştirilmesinden ziyade, çokdisiplinli etütler ve alternatif ölçüm araçları ile suçun farklı analizlerinin yapılmasına ve daha güvenilir istatistiklerin hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç Ölçümü, Suç İstatistikleri, Suç Değerlendirme Teknikleri, Siyah Noktalar, Yasal Suçluluk, Görünen Suçluluk, Gerçek Suçluluk.

Abstract

Police crime statistics are regarded as a general reference to delinquency. However, police statistics are a limited measure tools which are established in police approach for the requirements of organization and fixed the apparent crime and the police activities. On the one hand the statistics have some limits, lacks and puffiness in their own structures; on the other hand they

* Dr. Emniyet Amiri, Erzincan Çayırılı İlçe Emniyet Amiri, apolatfr@yahoo.fr

partially include the crimes fixed by the other public organizations. On the topic of crime measure, a lack of coordination, disorganization of different information sources, isolation of Ministry information systems and a lack of comparison of the different measure tools are the evident subjects. This situation causes the fact that it is contented with a partial vision of crime, the real crime is kept secret, the system of crime justice couldn't be understood and the attention focused on some events. Establishing more reliable statistics and the different analysis of crime with the multidisciplinary researches and alternative measure tools, is required rather than development of existent tools.

Key Words: Crime Measure, Statistics of Crime, Techniques of Crime Evaluation, Black Numbers of Crime, Legal Criminality, Apparent Criminality, Real Criminality.

Giriş

Günümüzde toplumsal yaşamın kangreni olarak görülen suç, kompleks yapısı, yeni biçimleri ve çocuk suçluluğunun artması ile ülke gündemini sürekli işgal etmektedir. Suçun izahı konusunda oldukça farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Sosyolog, psikiyatrist, psikolog veya ceza hukukçuları kendi disiplinleri çerçevesinde suçu izah etmektedirler. Fakat araştırmacılar arasında hakim olan anlayış, suçun izahında bilimsel araştırma metodlarının kullanılması ve elde edilen verilerin bilimsel araştırma metodlarıyla işlenmesidir. Kriminoloji alanında araştırma tekniklerinden, *suç faaliyetine ilişkin verileri düzenli biçimde toplamaya imkan veren alet ve araçlar* anlaşılmaktadır (Gassin, 1998 :95). Genelde suçların tamamını nicel olarak belirlemeyi ve bu şekilde suçu ölçmeyi amaçlayan istatistik metodu kullanılmaktadır. Fakat istatistiklerin güvenilirliği kuvvetli şüpheler uyandırdığından, Avrupa ve Anglo-Saxon ülkelerinde yaklaşık otuz yıldır alternatif suç değerlendirme teknikleri de kullanılmaktadır.

Suç istatistiğinden, *suçlular, mağdurlar ve ceza adalet sisteminin tepkileri üzerine bilgiler içeren düzenli ve sistematik toplama, düzenleme, karşılaştırma ve bir sayı değerinin çok veya az kamuya yayılması* anlaşılır (Demirbaş, 2001 :73). İstatistiklerin sınıflandırılmasında çok sayıda olasılık bulunmaktadır :

- 1- Özel ve kamu istatistikleri ;
- 2- Ulusal ve uluslararası istatistikler ;

- 3- Polis, Adliye ve Cezaevi istatistikleri. (Çalışmamızda Jandarma Teşkilatının istatistikleri Polis istatistikleri içerisinde değerlendirilmiştir).

Konumuz açısından Polis, Adliye ve Cezaevi istatistikleri ön plana çıkmaktadır. Bu sınıflandırma suça müdahalenin gerçekleştiği ve yetkili Kamu İdarelerinin de müdahil olduğu ceza adaleti sürecine dayanmaktadır.

Geçmiş yıllarda suç istatistiklerinin güvenilirliği konusunda herhangi bir şüphe duyulmamıştır. Günümüzde istatistikler, özellikle *Sosyal Reaksiyon Kriminolojisinin* etkisi altında, birçok kriminolog tarafından suç ölçümünde yetersiz kalması konusunda eleştirilmektedir. Genel yaklaşım, istatistiklerin sadece, bastırıcı birimlerin (Polis, Adli Merciler) aktivitelerini ve suça karşı reaksiyonlarını ölçtüğünü kabul etmektedir. Fakat istatistiklerin bastırıcı birimlerin faaliyetleri konusunda da iyi bir gösterge oldukları kesin değildir.

Bu eleştirilerin tutarlılığını değerlendirmek için, suç istatistiklerinin neyi ölçtüğünün sorgulanması gerekmektedir. *İçli* (2004 :22) suç istatistiklerinin, *alt alanı, suçlu faaliyetinin miktarı ve yönelimlerini* ölçtüğünü belirtmektedir. Suç istatistiklerinin neyi ölçtüğünün tam olarak belirlenmesi için, en klasik sınıflandırmaya göre yasal suçluluk, görünen suçluluk ve gerçek suçluluk arasında bir ayırım yapmak gerekmektedir (Gassin, 1998 :101). **Yasal suçluluk**, Mahkemelerce karar verilen hükümlerin tamamı ; **görünen suçluluk**, soruşturmaya yetkili Adli ve Polis Birimlerin bilgi sahibi olduğu suç olaylarının tamamı ; **gerçek suçluluk** ise, efektif olarak işlenen suçların tamamıdır. Yani istatistikler gerçek suçluluğu değil, yasal ve görünen suçluluğu ölçmektedir. Gerçek suçluluk bilinmemekte ve bilinen suçlulukla arasında kriminologlarca « **siyah sayılar** » olarak adlandırılan az veya çok oranda açıklıklar bulunmaktadır. İstatistiklerden hareket ederek suçu izah etmek çoğu zaman yanıltıcı olabilir. Zira, *istatistiklerin yorumlanması suretiyle gerçek suçluluğun tespitine çabalamak bir kimsenin gölgesinden portresini yapmaya çalışmak gibidir* (Dönmezer, 1994 :34). Gerçek suçluluğu ortaya çıkarmak için özellikle Avrupa ve Anglo-Saxon ülkelerinde mağdur anketleri, fail anketleri veya güvenlik algılama anketleri gibi tamamlayıcı ve açıklayıcı araştırmalar yapılmaktadır.

Ülkemizde yasal ve görünen suçluluğa ilişkin yeterince bilgi bulunmasına rağmen, gerçek suçluluk alanında sınırlı bilgiler mevcuttur. Bu durum konuya ilişkin istatistik ve araçların var olmadığı anlamına gelmemektedir. Ancak suça bağlı veriler konusunda:

- Veriler birbirinden uzak ve bağımsız çalışan farklı Kurum aktörlerince toplanmaktadır;
- Son yıllarda özellikle Adalet Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü arasında UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi) kapsamında istatistiki anlamda işbirliği çalışmaları yapılmasına rağmen, günümüze kadar aktörler arasında yakınlaşma ve koordinasyonun sağlanmasına yönelik hiçbir bilgi sistemi oluşturulmamıştır;
- Toplanan veriler farklı ölçme araçları ile karşılaştırılmamaktadır ;
- Kurumların sahip olduğu veriler, her Kurumun ihtiyacına cevap verecek şekilde düzenlenmiş olup, homojen bir niteliğe sahip değildirler.

Bu çerçevede, ülkemizde suçluluğun, bilimsel, analitik ve karşılaştırmalı verilerden hareket ederek hazırlanan bütünsel bir vizyonu bulunmadığını söyleyebiliriz. Sosyal varlığın en büyük sorunu olan suç konusunda yapılan eksik bir teşhisin, uygun tedaviyi tayin etmesi beklenemez. Bu çerçevede öncelikle Polis istatistiklerinin kendi içerisinde ihtiva ettiği sınırlama, kabarıklık ve eksiklikler bu istatistiklerin sınırlarının belirlenmesini gerektirmektedir (1). Tespit yetkisine haiz diğer Kamu Kurumlarınca müdahale edilen ve Adli Birimlerce doğrudan işlem yapılan suçların sadece bir kısmı Polis istatistiklerinde yer almaktadır. Polis istatistikleri ile Adalet Bakanlığı istatistikleri arasında çelişkiler mevcuttur. Bu durum, adli prosedürün bütünlüğünün ve ceza adalet sisteminin etkilerinin anlaşılmasını güçleştirmektedir (2). Tüm bu gelişmelerin yanında ülkemizde gerçek suçluluğu ortaya çıkaracak çalışmalar yürütülmemektedir (3).

1- Polis İstatistiklerinde Görülen Sınırlama, Kabarıklık ve Eksiklikler

Polis istatistikleri, ihbar ve şikâyet üzerine tespit edilen, Adli veya İdari Makamlarca araştırılması istenen ve Polis Birimlerinin kendi çalışmaları neticesinde ortaya çıkarılan olaylara ilişkin istatistiklerdir. Ülkemizde Polis istatistikleri, Emniyet Genel Müdürlüğü Ana Komuta Kontrol Merkezi (AKKM) Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmakta ve yılsonunda yayınlanmaktadır. AKKM Daire Başkanlığı, Polis sorumluluk

bölgesinde meydana gelen terör, güvenlik, asayiş, kaçakçılık olayları ile polisin operasyonel faaliyetleri, ölümlü ve yaralamalı trafik kazaları ile genel yaşamı etkileyen doğal afetlere ilişkin İl Emniyet Birimlerinden alınan bilgileri bünyesinde toplamaktadır (egm.gov.tr, 2008). Her İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde bulunan Emir Komuta Kontrol Merkezi (EKKM) Şube Müdürlükleri İl ile Başkanlık arasında irtibatı sağlamaktadır. EKKM Şube Müdürlüğü de yukarıda sıralanan hususlara ilişkin emniyet birimlerinden aldığı bilgileri derleyerek her ay ve yılsonu İl'deki yetkililere ve Başkanlığa bildirir.

İstatistikler, sayıların basit sıklık yaklaşımı içerisinde biraraya getirilmesi ve kategorilerin nispi payları ve yüzde oranlarının tespit edilmesi ile oluşturulmaktadır. Bilgisayar ortamında aylık ve yıllık hazırlanan istatistikler, Polis tarafından yürütülen prosedürlerin istatistikî bir ifadesidir. Polis tarafından adli otoritelere iletilen cürüm ve kabahat olarak değerlendirilen tüm olaylar istatistikler içerisinde hesaba katılmaktadır.

İstatistikler, aşağıda sıralanan konulara ilişkin verileri asayiş, terör, kaçakçılık ve organize suç başlıkları altında sunmaktadırlar (egm.gov.tr, 2008).

İstatistikler genel olarak aşağıdaki hususları içermektedir:

a-Olay sayısı

- 1- Aydınlatılan
- 2- Faili meçhul

b-Şüpheli şahıslar

- 1- Yakalanan
- 2- Firar

(Ayrıca şüpheli şahıslar, yakalanan ve firar grupları içerisinde altı başlık altında detaylanmıştır: Türk uyruklu, yabancı uyruklu, 18 yaş ve altı erkek, 19 yaş ve üstü erkek, 18 yaş ve altı bayan, 19 yaş ve üstü bayan).

c-Mağdurlar

- 1- Ölü sayısı
- 2- Yaralı sayısı
- 3- Diğer

d-Suç aleti

- 1- Ateşli silah (Ruhsatlı-Ruhsatsız)
- 2- Bıçak
- 3- Diğer

Her olay, indeks içerisinde kullanılan terminolojiye göre nitelendirilmektedir. Suç indeksi, cürüm ve kabahatlere mutabık suç nitelendirmelerinden oluşmaktadır. İndeks içerisinde, Ceza Kanununun yanında Polis tarafından kullanılan mesleki dile de sıkça rastlamak mümkündür (örneğin, yankesicilik, kapkaç) (egm.gov.tr, 2008).

Ülkemizde Polis istatistikleri, cürüm ve kabahatlerin sürekli ve vazgeçilmez referansıdır. Fakat, istatistiklerin uzun yıllara dayanan bir geçmişinin olması ve Kurumlar arası kabul görmesi, bu ölçüm aracının yaşlandığı gerçeğini göz ardı edemez. İstatistiklerde cürüm ve kabahat tasnifi, ceza hukukunun değişimlerine ve yeni suç biçimlerinin ortaya çıkışına uyum sağlamak için elbette gelişmiş ve gelişmektedir. Fakat bu gelişmeler, istatistiklerin metodolojisinde köklü bir değişime sebep olacak şekilde yansımamıştır. Polis istatistikleri oluşumundan kaynaklanan kendine özgü birçok sınırlama (A), kabarıklık (B) ve eksiklikleri (C) ihtiva etmektedir.

A- Polis istatistiklerinde görülen sınırlamalar

- 1- **Önem derecelerine bakılmaksızın**, tüm suçlar genel başlıklar altında rakamsallaştırılmaktadır. Mesela 2006 yılında 28088 tehdit ve 2066 kasten öldürme fiili, şahsa karşı işlenen asayiş olayları başlığı altında kayıt altına alınmıştır (egm.gov.tr, 2008).
- 2- Polise ait suç istatistikleri, sadece Polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen, Polisin kayıt altına aldığı, bildirilen ve tespit edilen fiilleri yani **görünen suçluluğu ölçmektedir**. *Suç istatistiklerinin göstermediği ; çoğu bilinmeyen fakat gerçekte var olan suçluluğa ait rakamlar olan siyah sayılar Polis istatistikleri ile belirlenemez (Dönmezer, 1994 :34) ;*
- 3- Tasnif edilen **suçlar homojen bir nitelik taşımaz**. Nitekim 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 2. maddesine göre yakalanan kişi bir şüphelidir ve ancak hakkında düzenlenen iddianamenin kabulünü takiben sanık sıfatını kazanır. Sanığın ise suçlu veya suçsuz olduğu ancak kovuşturma sonucu ortaya çıkar (TCK madde-2).

Nitekim, gerek 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 11. maddesi, gerekse Anayasanın 38. maddesinde, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı açık bir şekilde belirtilmektedir (Anayasa, madde-38);

4- İstatistikler **yaş, ırk, cinsiyet gibi özellikleri tespit ederler**, fakat şüphelilerin karakteristik özellikleri veya sosyalleşme alanları ile ilgili bilgi vermezler. *İstatistik ancak kitleler hakkında bilgi verir; belirli kişilerin tavır ve hareketleri hakkında ayrıntılı bir analizi ele almaz. Böylece sebep-sonuç ilişkileri istatistik yolu ile keşfedilemez* (Kinberg'ten akt. Dönmezer, 1994 :35) ;

5- İstatistiklerden hareket ederek **genellemeler yapılması yanılmalara sebep olabilir**. *Suç kavramının zaman ve yer olarak nispiyeti, resmi suç istatistiklerinin bütün açıklığıyla kullanılabilirliğine sınırlar getirir* (Demirbaş, 2001 :80). Nitekim suçun genel tablosunun çizilmesinde konu, yer ve zaman açısından belirli bir sınırlamanın yapılması gerekmektedir. Bu sınırlama, tesadüfi seçim veya gruplandırılmış örnek seçim ile bütünü temsil edecek bir örnek grubun oluşturulması ile yapılmaktadır. Oysaki istatistiklerde yer alan veriler heterojen bir karaktere sahiptir ;

6- İstatistikler **sadece yakalanan, işlem yapılan suçluları kapsar**. Cumhuriyet Başsavcılıklarının 2006 yılında toplam işdeki faili meçhul dosya yüzdesi % 40'tır (adli-sicil.gov.tr, 2008).

7- Suç olaylarının yıllık olarak nicel açıdan incelenmesi, suçların analizi açısından oldukça **sınırlı bilgiler** ile yetinilmesine neden olmaktadır. Mesela gözaltına alınan şüphelilerin eğitim seviyelerinin dağılımının % 50,9'unu ilkökul mezunları oluşturmaktadır (EGM, 2004:20). Buradan eğitim seviyesinin yükseldikçe suça karışma oranının düştüğü sonucu ortaya çıkmaktadır. Fakat istatistikler diğer ilkökul mezunu bireylerin neden suça karışmadığını açıklamaz;

8- İstatistikler, Polisin operasyonel faaliyetleri sonucu tespit ettiği olaylar haricinde **bireysel sübjektifliğe dayanan** şikâyetler üzerine kuruludur. Çünkü Polis, Adli Kolluk Yönetmeliğinin 6. maddesi çerçevesinde kendisine yapılan bir suça ilişkin ihbar veya şikâyetleri Cumhuriyet Savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerini başlatır (Adli Kolluk Yönetmeliği, madde-6);

9- **İstatistiklerin varyasyonu**, Polisin organizasyonu, halka yakın olması, donanımı, etkinliği, motivasyonu, bölge sakinlerinin sosyo-kültürel düzeyleri gibi faktörlere bağlıdır. *Polis belirli konular üzerine daha fazla eğilir ve kamuoyunun ilgisini çeken konularda (özellikle) yoğunlaşırsa bu konuya ilişkin istatistikler daha kabarık olur* (Sokullu-Akıncı, 1999 :76). Veya başka bir deyişle, istatistiksel olarak suç oranının artışı, sanıldığı gibi suçun bastırılması ile görevli organların etkinliğinin düşük olduğunu değil, aksine yüksek olduğunu gösterir ;

10- Polis istatistikleri, fiilleri **yalın hali** ile sunar ve Türk Ceza Kanununun Genel Hükümler başlıklı 1. kitabında belirtilen **suçların içtimalı** konusunda bir bilgi ihtiva etmez (TCK madde- 42, 43, 44). Oysaki Savcılık ve Mahkeme evrelerinde, Polis tarafından Cumhuriyet Savcılığına iletilen bir olay, diğer başka olaylar ile birleştirilerek tek bir iş kapsamında ele alınabileceği gibi, aynı olay birden fazla suç içeriğini barındırabilir ve farklı işler ortaya çıkabilir.

Söz konusu genel sakıncaların haricinde, Polis istatistiklerine özgü, oluşumlarından kaynaklanan kabarıkliklar meydana gelebilir.

B- Polis istatistiklerinde görülen kabarıkliklar

11- İstatistikler, cinayet, intihar ve gasp-yağma olayları haricinde işlenen suçları ve **teşebbüsleri** aynı başlık altında ayırım yapmaksızın hesap etmektedir (egm.gov.tr, 2008). Yani istatistikler olayları doğalarına göre tasnif etmemektedir. Bu ayırımın yapılmaması, rakamların kabarmasında mekanik bir etki yapmaktadır.

12- İstatistikler, Türk Ceza Kanununun ceza sorumluluğuna ilişkin olarak suça iştirak başlığı altında tanımladığı **fail, yardım eden ve azmettiren** arasında bir ayırım yapmamaktadır (TCK madde-37, 38, 39). Bu durum suç vizyonunu yanıltabilir.

13- Valilikten, Savcılıktan hatta Emniyetin üst Birimlerinden havale edilen dilekçelere, içeriği tam anlamı ile ceza kanunu kapsamına girmese de, bazen **isim olarak bir suça benzetilmek suretiyle bir suç numarası verilebilir ;**

14- İstatistikler, bir ilde olaya karışan failerin bir başka ilde yakalanması halinde bir karşılaştırma yapılmasına olanak tanımamaktadır. Bu durumda ikinci veya üçüncü illerde yapılan

paralel soruşturmalarda **aynı olaya yeni suç numaralarının verilmesi** riski ortaya çıkmaktadır.

15- Prensipten bir olay sadece bir kez kayda alınır. Fakat gerçekte, **bahse konu cürüm veya kabahatten haberi olmayan** Polis Birimleri aynı anda veya sonradan aynı olaya yeni suç numaraları verebilirler.

16- Genel suç istatistikleri ile **icra yetkisine haiz Polis Birimlerinin istatistikleri** arasında uyumsuzluklar var olabilir. Bu uyumsuzluk fail sayısında ve suçun isminde belirgin şekilde görülmektedir. Mesela Polis Merkezi ekiplerince yakalanan hırsızlık failinin cebinde esrar bulunması durumunda, Kaçakçılık ve Organize Suçlar ile Mücadele Şube Müdürlüğü ekipleri esrar ile ilgili olarak faili teslim alır. Polis Merkezi olayı "*hırsızlık ve uyuşturucu madde bulundurma*" şeklinde nitelendirirken, araştırmayı derinleştiren uzman ekip bir kaçakçılığı ortaya çıkarır ve aynı faille "*uyuşturucu madde kullanımı ve uyuşturucu madde kaçakçılığı*" niteliğinde yeni bir suç numarası verebilir. Sonuçta aynı fail iki defa istatistiklere kaydedilmektedir ;

17- Polis **ihbar ve şikayetlere ilişkin tüm olayları kayıt altına alır**. Oysaki soruşturma sonucu ihbar veya şikayetin yanlış olduğu, bireysel husumetlerden veya yanlışmalardan kaynaklandığı ortaya çıkabilir.

İstatistikler, aynı olayların birçok kere kayıt altına alınması riski ile karşı karşıyadır. İstatistiklerde bu çifte kaydın düzeltilmesi mümkün değildir. Merkezi kayıt sisteminin lokal düzeyde bir ağının bulunmaması karşılaştırma olasılıklarını azaltmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığının Suç Analiz Projesi (SAM) sayesinde bu konudaki aksaklıkların giderileceği düşünülmektedir.

Mevcut metodun çözümlenemediği bu hesaplama güçlükleri, istatistiklerin kabarmasına veya yanlış yorumlamalara yol açabilmektedir. İstatistiklerde görülen bu kabarıklıkların yanında, istatistikler çok sayıda eksiklik içerirler.

C- Polis istatistiklerinde görülen eksiklikler

İstatistikler, bazı hususlarda mekanik olarak çok kere sayılma riski ile karşılaşabilir. Fakat aynı zamanda istatistikler, bazı olayların kayıt altına alınmaması ve veri yokluğu nedeni ile eksiklikler içerir. Özellikle **trafik suçları ve idari yaptırımlar** burada ön plana çıkmaktadırlar.

Kabahatler Kanununa ilişkin tespitler haricinde Polisin tespit ettiği idari yaptırıma konu olan filler istatistiklerde yer almaz. Ayrıca, trafik suçlarına ilişkin istatistikler genel suç istatistiklerinin dışında değerlendirilmektedir (egm.gov.tr, 2008). Hâlbuki Polis, bu alanda prosedürler uygular ve trafik suçlarına ilişkin olayları Adliye Kurumuna intikal ettirir. 2006 yılı Türkiye geneli Polis sorumluluk alanında meydana gelen toplam 665618 trafik kazasında adli bir soruşturmaya konu olan yaralamalı ve ölümlü kaza sayısı 80273'tür (egm.gov.tr, 2008). 2006 yılında meydana gelen 836670 asayiş, terör, kaçakçılık ve toplumsal olayının yaklaşık % 9,5'ini teşkil eden yaralamalı ve ölümlü trafik kazaları, genel suç suç istatistik kavramı dışında kalmaktadır (egm.gov.tr, 2008).

Trafik suçları ve idari yaptırım gerektiren filler kaydedildikleri halde, genel suç profili içerisinde yer almazlar. Bu durum suçun ve Polis faaliyetlerinin tam olarak bilinmesinin önünde bir engel teşkil etmektedir.

Bu çerçevede suç istatistiklerine dayanan genellemelerin, kayıt altına alınan olayları sadakatle ifade etmediği açık şekilde görülmektedir. Bu tespitlerin yanında, diğer Kurumların tespit ettiği suçlar kısmi şekilde Polis istatistiklerinde yer alırlar.

2- Diğer Kurumların Tespit Ettiği Suçların Polis İstatistiklerinde Kısmen Yer Alması

Polis istatistikleri, tespit yetkisine haiz diğer Kurumların istatistiklerini kısmi olarak veya hiç hesaba katmadığından suç konusunda sınırlı bir ölçüm aracı niteliğini korumaktadır. Bu anlamda tespit yetkisine haiz Kurumlar arasında, özellikle Adli Kurumlar, Gümrük Muhafaza Müdürlükleri, Gelir Müdürlükleri, Sosyal Sigorta Kurumu, İl Tarım Müdürlükleri, İl Sağlık Müdürlükleri, Devlet Demiryolları, Belediyeler gibi Kurumlar sıralanabilir. Ayrıca Kurumların istatistikleri arasında uyuşmazlıklar da bulunmaktadır. Örneğin, 2006 yılında Polis istatistiklerinde 836670 olay (egm.gov.tr, 2008) kayıtlı olduğu halde, Savcıların hazırlık tahkikatından çıkan iş sayısı 2 410 772'dir (adli-sicil.gov.tr, 2008).

Bu noktadan hareket ederek başka bir soru ile karşı karşıya bulunuyoruz. Ülkenin genel suç profilini sadece Polis istatistikleri mi belirliyor? Bir taraftan Polis istatistikleri ile Adli istatistikleri arasında çelişkiler bulunmakta (A), diğer taraftan suç tespiti yetkisine haiz diğer Bakanlıkların bilgi sistemleri dışı kapalıdır (B).

A- Polis İstatistikleri ile Adli İstatistikler arasındaki çelişkiler

İstatistik geleneği Adalet Bakanlığında oldukça eskidir. İlk yayın 1937 yılına dayanmaktadır (Dönmezer, 1994 :30). Adli istatistikler bilginin işletilmesini güçleştiren heterojen bir karaktere sahiptirler. Adli istatistiklerin çeşitliliği yanında (a), istatistiklerin eksiklik ve sınırlamaları (b) ve Polis istatistikleri ile arasındaki devamlılığın kopması ve takipsizlik (c), suçun tespitinden Hakimin kararına kadar süren sürecin izlenmesini engellemektedir.

a- Adli istatistiklerin çeşitliliği

Adli istatistikler esas olarak adli sürecin, yani Savcılık tarafından soruşturmanın başlatılmasından kovuşturmanın sona ermesine kadar süren evrelere ilişkin kayıtları içermektedir. İstatistikler aynı zamanda mahkumiyet kararları ile tutuklu ve hükümlülerin tamamı hakkında bilgi vermektedir. Adli istatistikler aşağıda belirtilen mercilere ait istatistikleri kapsamaktadır (adli-sicil.gov.tr, 2008).

- Yargıtay ;
- 5190 sayılı Yasayla yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri ;
- 5190 sayılı Yasayla yetkili Cumhuriyet Başsavcılıkları ;
- Cumhuriyet Başsavcılıkları ;
- Ceza Mahkemeleri ;
- Çocuk Mahkemeleri ;
- Ceza İnfaz Kurumları ;
- İnfaz Hakimlikleri ;
- Hukuk Mahkemeleri ;
- İcra Müdürlükleri ;
- Danıştay ;
- İdari Mahkemeler.

Adli istatistikleri Savcılık, Mahkeme ve Ceza İnfaz Kurumlarına ilişkin istatistikler olarak gruplayabiliriz.

Savcılık tarafından tutulan istatistikler, takipsizlik kararları, kamu davası açılan dosyalar, faili meçhul dosyalar ile yetkisizlik, görevsizlik ve birleştirmelere ilişkin kararları kapsamaktadır (adli-sicil.gov.tr, 2008).

Mahkemelere ilişkin istatistikler, Mahkemelerde sonuçlanan davaların sanıklarına ilişkin karar türleri ile Mahkemelerde gelen ve çıkan davalara ilişkin istatistiklerdir (adli-sicil.gov.tr, 2008).

Cezaevi istatistikleri, 421 Ceza İnfaz Kurumundan gelen hükümlü ve tutuklulara ilişkin kayıtlardan oluşturulan istatistiklerdir (cte.adalet.gov.tr, 2008).

Adli istatistiklerin çeşitliliği istatistiklerin takip edilmesi güç kompleks bir yapıya sahip olmasına neden olmuştur. Bu bağlamda adli istatistikler birçok sınırlama ve eksiklik ile karşı karşıya bulunmaktadır.

b- Adli istatistiklerdeki eksiklik ve sınırlamalar

Adli prosedürün karmaşıklığı, işlemlerin hususi gereksinimlere cevap verecek şekilde farklı evrelere ve süreçlere bölünmesinden kaynaklanmaktadır. Savcılık düzeyinde iş **yekunu** hesap edilirken, Mahkeme düzeyinde **kişiler ve kararlar** hesap edilmektedir. Bu durum istatistiklerin eksiklik ve sınırlamalara maruz kalmasına neden olmakta, başka bir deyişle olayların, dosyaların takip edilebilirliğini engellemektedir. Bu durum adli istatistiklerin bazı eksiklik ve sınırlamalara maruz kalması ile sonuçlanmaktadır :

1-Suç tekrarı ve suçluluğun genel bir analizi perspektifinde, mevcut istatistiklerin **mükerrir suçların sayısını** göstermeye muktedir olmadığı görülmektedir (adli-sicil.gov.tr, 2008) ;

2-Özellikle failin meçhul kaldığı ve bunlar için hiçbir ek soruşturmanın öngörülmediği çok sayıda dosya, ilgili Savcılarca mahallinde bilgisayar ortamına aktarılmamaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi Savcılara intikal eden olayların faili meçhul dosya yüzdesinin % 40 olduğu düşünülür ise, olaylara ilişkin **bilgilerin kaybolma olasılığı** artmaktadır (adli-sicil.gov.tr, 2008). Adalet Bakanlığının Ulusal Yargı Ağı Projesinin (UYAP) bu konudaki sorunları giderebileceği düşünülmektedir ;

3-Adli istatistikler, **Ağır Ceza Mahkemelerinin yargı çevrelerinde** hazırlanmaktadır. *Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh veya asliye ceza mahkemelerinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir* (Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yetkileri Hakkında Kanun, madde-15). Mahkemelerin yetki alanları, Türkiye'nin Genel İdari

Yapısının hiçbir bölge sınırlamasına mutabık değildir. Bu durum Savcıların ele aldıkları ve işlem yaptıkları işlerin lokal analizini yapmalarını engellemektedir ;

4- 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu gereği, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünün tutmuş olduğu **adli sicil kayıtları sınırlı görünmektedir**. Zira adli sicil kayıtları, idari para cezalarına ilişkin kararları, disiplin ve tazyik hapsine ilişkin kararları ve disiplin suçları ve sırf askeri suçlara ilişkin mahkumiyet kararlarını kapsamamaktadır (Adli Sicil Kanunu, madde-5).

Adli sürecin kompleks yapısının yanında, Adli istatistikler ile Polis istatistikleri arasında takip edilebilirlik mümkün görünmemektedir.

c- Polis İstatistikleri ile Adli İstatistikler arasında ilişkilendirme güçlüğü

Adli istatistikler, adli sürecin evrelerinde bir uyum sergilemediği gibi, olaylar veya kişiler nezdinde Polis istatistikleri ile bir ilişkilendirme yapılmasına olanak tanımazlar. Bu duruma sebep olan etkenler aşağıda sıralanmıştır :

1-Polis tarafından iletilen tutanaklar, Savcılık düzeyinde **belirli bir filtrasyondan** geçmektedir. Zira tutanaklarda yazılı birçok husus bir suç unsuru içermemekte olup, doğrudan bir adli prosedürü ilgilendirmemektedir ;

2-**Sanık Karar Takip Formları**, Cumhuriyet Savcılıklarında ve ilgili Polis Birimlerinde muhafaza edilmekte olup, formlara ilişkin veriler merkezi düzeyde toplanıp işletilmemekte ve herhangi bir etüde konu olmamaktadırlar. Ayrıca Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 01.01.2006 tarihli «Şüpheli-Sanık Karar Takip Formu, Gıyabi Tutuklama ve Yakalama Emirlerinin Güncelliğinin Sağlanması Hakkında Genelge»de söz konusu formların sağlıklı şekilde hazırlanmadığı konusunda yakınmaların olduğu belirtilmektedir ;

3-Polis istatistikleri **olaylar**, Savcılık istatistikleri **iş**, Mahkeme istatistikleri ise **kişi ve kararları** kapsarlar (adli-sicil.gov.tr, 2007);

4-Polis istatistikleri ile Adli istatistikler arasındaki **nitelendirmelerin farklılığı**, iki tür istatistiğin birbirine yakınlaştırılmasını ve karşılaştırılmasını güçleştirmektedir. Savcılar kendilerine intikal eden olayları nitelendirmek için Polis ile aynı dili kullanmaz. Savcılık Kaleminin olayı kaydetmesini takiben, prensip olarak her olay

doğasına göre bir nitelendirmeye maruz kalır. Daha sonra da kovuşturma evresinde Hakimler iddianamede belirtilen suçun vasfını değiştirebilirler. Bu nitelendirmeler, tanımsal olarak fiili değil hukuki bir karaktere sahiptir. Nitelendirmeler kanunlara göre belirlenmektedir ;

Sonuç olarak Polis tarafından tespit edilen olayları, Adli Birimlerce ele alınan ve işlem yapılan bir iş veya dosya ile istatistiki olarak irtibatlandırmak imkansız görünmektedir. Bu duruma ilave olarak, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının tespit ettiği suçlar kısmen Polis istatistiklerinde yer alırlar.

B- Suç tespiti yetkisine haiz diğer Bakanlıkların bilgi sistemlerini dışa kapatması

Devletler, toplumsal düzen ve güvenliğin sağlanması ihtiyacı karşısında kolluk teşkilatlarını kurmuşlardır. Kolluk, *fonksiyonel olarak kolluk hizmetini; organik olarak bu hizmeti yerine getiren kuruluşu, bir başka deyişle, bir taraftan idari faaliyeti, diğer taraftan da bu faaliyeti yürüten görevlileri* ifade etmektedir (Kıratlı'dan akt. Fındıklı, Bilgiç, 2006:198). Kolluk, adli kolluk ve idari kolluk olarak ikiye ayrılmaktadır. Adli kolluk; *ilgili mevzuatta belirtilen soruşturma işlemlerini yapmak üzere, tâbi oldukları atama usulüne göre görevlendirilen komutan, âmir, memur ve diğer görevlilerden oluşmaktadır* (Adli Kolluk Yönetmeliği, madde-3). İdari kolluk kapsamında ise, tüm kamu hizmetlerinin gereğince yürütülebilmesini sağlamada kullanılan bir yetki olarak, biri genel diğeri özel iki tür idari kolluk söz konusudur. *Toplum düzeninin, güvenlik, sağlık, dirlik ve esenlik yönlerinden bozulmasını önlemeye, bozulduğunda da geri getirmeye yönelik etkinliklere genel idari kolluk, bazen bunlar dışındaki konularda, bazen de yine bu konular olmakla beraber özel yasal düzenlemelerle birincisinden farklı örgütler, personel ve daha değişik usullerle yürütülmesi söz konusu olanlara da özel idari kolluklar ya da hizmet kolluğu* denilir (Özay, 1994:571). Emniyet Teşkilatı Kanununun 3. maddesi, kolluğu, Polis ve Jandarmadan oluşan genel kolluk ve genel kolluk dışında kalan ve özel kanunlarına göre kurulan ve belirli görevleri yapan özel kolluk olarak ikiye ayırmaktadır (ETK madde-3). Tarım, orman, hayvan sağlığı, sanayi tesisleri, gümrük, sınır ve kıyılar ile buralarda sağlık, turizm, tekel, banka ve sigorta, av, yabancılar, at yarışları ve talih oyunları alanında, diğer Kurumların haberi olmaksızın prosedür uygulama ve tespit etme fonksiyonlarını icra eden özel idari hizmet kollukları mevcuttur.

Özel idari kollukça tespit edilen suçlar, Polisin bilgisi dışında bir adli prosedürü takip etmesi veya dava konusu olması durumunda Polis istatistiklerinin dışında kalmaktadırlar. Yani, diğer kurumlara ait veriler, Polisin müdahalesini gerektirecek bir prosedüre konu olduğu ölçüde Polis istatistiklerinde yer alırlar. Çünkü suçun tespiti Polisle işbirliği içerisinde yapılmıştır ya da Kurumun gerçekleştirdiği prosedürün akabinde Adli Makamlar tamamlayıcı bir soruşturma için bir Polis Birimine başvurmuştur.

Gümrük konusu bu durumun en tipik örneğidir. Gümrük Baş Müdürlüklerince tespit edilen olaylar Polis istatistiklerinde yer almaz. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğünün görevleri kapsamında bulunan uyuşturucu madde kaçakçılığı, kaçak eşya, uluslar arası ithalat-ihracat yapan şirketlerin giriş-çıkış yapan araçlarına ilişkin vergi kaçakçılığı, yasak yöntemlerle su ürünleri avcılığı, denizlerin kirletilmesi gibi Gümrük Baş Müdürlüklerince tespit edilen suçlar Polis istatistiklerinin kapsamı dışındadırlar (gumruk.gov.tr, 2008).

Bu durum suç gerçeğini yansıtacak genel bir istatistiğin yapılmadığına tanıklık etmektedir. Elbette her Kurum kendi icrasına mutabık verileri elinde bulunduracaktır. Fakat bu şekilde tespit edilen olayların çoğunluğu ne bir adli bir prosedür, ne de bir Polis soruşturmasına konu olmaktadır. Üstelik Kurumlar arası paylaşılan bir yetki ile müdahale etme imkânı olduğu halde, olaylar Polis istatistiklerinde yer almamaktadır.

Bahse konu işleyiş özellikle Polis soruşturması dışında kalan olayları tutanak ile tespit eden birimlerde sıkça gözlenmektedir. Örneğin; sigortasız işçi çalıştırma teftişi, vergi kaçakçılığı denetimi, Banka denetimleri, rekabet ve tüketime ilişkin denetimler, çevre ve donanım hizmetleri denetimleri, veteriner hizmetlerinin kontrolü, eczanelerin denetimi, yani Polisin bilgisi dışında yapılan denetimlerin tamamı. Söz konusu Kurumlarca ortaya çıkarılan suçların ağırlığı, vergi kaçakçılığı, kaçak yapılanma, iş kanununa, çevreye, kamu sağlığına bağlı suçlar söz konusu olduğunda hiç de göz ardı edilecek türden değildir.

Görüldüğü gibi, Polis ile diğer Kamu Kurumları arasında suç yaklaşımına ilişkin bir tamamlama veya karşılaştırma çabası bulunmamaktadır. Kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve bilgilerin homojen bir yapıda olmamasının yanında, suç verileri alternatif suç değerlendirme teknikleri ile karşılaştırılmamaktadır.

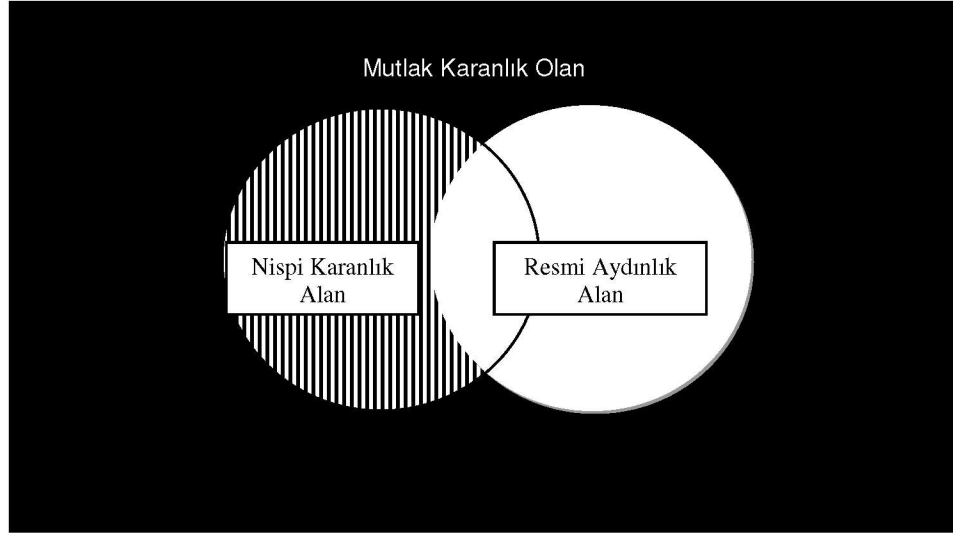
3- Suça ilişkin verilerin yeni suç değerlendirme teknikleri ile karşılaştırılmaması

Yukarıda bahsedilen sakıncalar, sınırlamalar, eksiklikler, dışa kapatmalar, istatistiklerin suçun genel bir istatistiğini yansıtmadığını göstermektedir. Bunun yanında suç istatistikleri, *gerçek suçluluğun azalmakta mı yoksa sabit mi kaldığını, artmakta bulunup bulunmadığını da gösteremez* (Dönmezer, 1994 :33). Aslında istatistikler bu eleştirileri hak etmemektedir, zira bu amaçlar için tasarlanmamıştır. Gerçekte hiçbir organizasyon, kaynakların tamamını elinde tutmamaktadır. Bu kaynaklar çoğu zaman iç kullanıma yöneliktir.

Fakat bu durum, metodoloji ve değerlendirmeye dayanan diğer bir eleştiriyi göz ardı edemez. Özellikle halkın bilgisine sunulan mevcut veriler, karşılaştırma, yorumlama ve bilimsel bir etüde konu olmamaktadırlar. Veriler, alternatif ölçüm araçları ile karşılaştırılmamaktadır. Söz konusu araçlar, suçun siyah sayılarının ortaya çıkarılmasında oldukça yararlı olup, gerçek suçluluğun anlaşılmasına katkıda bulunmaktadırlar.

Siyah sayılar, bilinmeyen, kayıt altına alınmayan suçluluğu yani resmi istatistiklerin dışında kalan suçluluğu ifade etmektedir. Bilinmeyen suçluluk olgusu ilk kez Japon Savcı *Oba* tarafından 1908 yılında ortaya atılmıştır (Hirsch'dan akt. Sokullu-Akıncı, 1999 :74). Siyah sayılar yerine **karanlık alan** terimini tercih eden *Demirbaş* (2001:82), faili yakalanmamış veya onların failliği tespit edilemeyen suçlara ilişkin olarak da **nisbi karanlık alandan** bahsetmektedir. Bu durumu izah etmek üzere *Kürzinger* aşağıdaki tabloyu önermiştir (Kürzinger'den akt. Demirbaş, 2001:82).

Şekil-1: Karanlık ve Aydınlık Alan

Siyah sayılar, mağdurlar ve İdareden kaynaklanabilir (Sokullu-Akıncı, 1999:77). Bildirilmeyen suçlar konusunda, *mağdurun hassasiyeti* (çocuklar, fiziki veya zihinsel engelli kişiler, yaşlı kişiler), *aile içi şiddet şiddet kadar çaresizlik konusunda çevreye karşı duyulan utanç* (eş, kötü muameleyle maruz kalan gençler, mağdur ebeveynler), *misillemeden korkma veya gelecekte yeniden meydana gelebileceği endişesi*, *yaşanan sarsıntıyı yeniden canlandırma korkusu*, *farklı bir gruba dahil olma nedeni ile ikincil bir mağduriyet yaşama* (homoseksül bir grup, etnik azınlık, alkol bağımlıları), *mağduriyete muhtemel katılım* esas sebepleri teşkil etmektedirler (Cario, 2000 :74). *Falletti ve Debove* (1998 :278), suçların yaklaşık olarak sadece % 50'sinin Polise bildirildiğini belirtmektedirler. Ülkemizde bu tür çalışmalar yapılmadığından siyah sayıların hacmi konusunda bir tahmin yapılamamaktadır. Birçok etken gerçek suçluluğun bilinmemesinde az veya çok düzeyde rol oynayabilir. Yani bir anlamda suçun resmi istatistiklerde yer alması, suçun *görünürlüğü* ve *müracaat edilebilirliğine* bağlıdır.

Siyah sayılara ilişkin araştırmalar, deney, katılarak gözlem ve en yaygın olanı anketler aracılığı ile yürütülmektedir. Gerçek suçluluğu öğrenebilmek için Avrupa ve Anglo-Saxon ülkelerinde araştırmacılar, mağdur anketleri ile mağdurlara, fail anketleri ile bizzat failere ve güvenlik algılama anketleri ile ikamet edenlere başvurumaktadırlar.

Mağdur anketleri, mağdurlardan oluşan bir denek grubunun belirli bir sürede yaşadığı olaylardan hareket ederek suçun oluşum durumlarını araştırır. Bu tür anketler sistematik olarak ilk defa ABD’de 1973 yılında *National Crime Survey (NCS)* tarafından gerçekleştirilmiştir (Cario, 2000 :75). Bu tür incelemeler, *teşkil edilmiş örnek gruplara dahil olan kişilere belirli bir zaman süresi içinde bir suçun mağduru olup olmadıklarını sormak suretiyle elde edilen bilgilere ilişkin bulunmaktadır* (Dönmezer, 1994 :38). Mağdur anketleri aynı zamanda mağdurlar, Polis Birimleri veya diğer organizasyonlar arasındaki ilişkileri belirlemeye, mağduriyetin yansımalarını günlük yaşamda ölçmeye, mağdurların toplum veya yaşam kontekstleri içerisinde anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Suç konusunda mağdur anketlerinin yararları esas olarak:

- İdari istatistiklerin yanında tamamlayıcı bir yaklaşım oluşturmak;
- Maruz kalınan zararın azlığı, misillemeden korkma, adalete güvenmeme gibi mağdurları Polise müracaat etmekten alıkoyan motivasyonların incelenmesine olanak tanımaktır.

Mağdur anketlerinin bu yararlarının yanında sınırlarının da belirtilmesi gerekir. Özellikle seçilen kişilerin sübjektifliği, *Dönmezer’in* (1994 :38) « *teleskop etkisi* » olarak nitelendirdiği suç zamanının yanlış hatırlanması ve bazı olayları abartma bazılarını ise küçümseme ile sonuçlanabilecek sunum sistemleri bu anketlerin objektifliği konusunda şüpheler uyandırmaktadır. Fakat bu sınırlara rağmen mağdur anketleri, suça karşı mücadelede özellikle operasyonel amaçların belirlenmesinde ve zenginleştirilmesinde vazgeçilmez bir araç olarak yerini almıştır.

Güvenlik algılama anketleri, bir denek grubunun suç konusunda algılamalarını değerlendirmek üzere sosyal ve çevresel etkenlerin yeterli ölçüde elde edilmesine yardımcı olurlar. Güvensizlik kaygısının, *suç yoğunluğu, kişinin veya yakınlarının mağduriyetten kaçınma kapasitesi ve mağdur olma risklerine* göre şekillendiğinin belirtilmesinde fayda vardır (Roche, 1993 :14). Bu tür anketlerin sonuçları daha çok güvenlik politikalarının halk üzerindeki etkilerini ölçmekte kullanılmaktadır (Ocqueteau, Frenais ve Varly, 2002 :37). Bu anketler, suçun objektif şekilde ölçülmesine olanak sağlamasa da, duygular, halkın beklentileri ve suç içerisinde var olan ilişkiler hakkında zengin bilgiler sunmaktadırlar.

Fail anketleri, bir denek grubu bünyesinde geriye dönük bir zaman diliminde işlenen suçları öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu anketler çerçevesinde, *teşkil olunan bir örnek gruba dahil kişilere hayatlarının bir döneminde suç işleyip işlemedikleri veya komşuları, meslek grupları, aileleri, dostları içinde suç işleyen olup olmadığı sorulmaktadır* (Dönmezer, 1994 :37). Kişinin eylemi suç olarak nitelendirmesinden sonra, işlediği suçu itiraf etmesine dayalı fail anketleri konusunda dikkatli olunması gerekmektedir. Bu anketler, sapmış davranışları açıklayabilecek bireysel ve kontekste dayalı faktörleri doğrudan değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Bu anlamda fail anketleri, sosyolojik ve kriminolojik bir analiz ve yorumlamadan sonra mağdur anketleri ve İdari istatistiklerin yanında tamamlayıcı bir araç niteliği taşımaktadırlar.

İstatistikler tüm sektörlerin vazgeçilmez bir aracı olarak görülse de, suçun belirsiz bir ortamda nicel olarak açıklanması oldukça kısıtlı bir bakış açısı oluşturmaktadır. Aslında tüm araştırma teknikleri hakkında önemli itirazlar mevcuttur. *Bu tek tek araştırmalara karşı güvensizlik ile ilgili değil, bilakis bilgi imkanlarımızın doğru değerlendirilmesinin bir gereğidir* (Demirbaş, 2001 :82). Rakamların güvenilirliğini irdelemeden önce, ölçüm için kullanılan araçların doğruluğundan emin olmak gerekir. Bu bakımdan, sınırlı bir ölçüm aracı olan istatistiklerin tekeline karşı yukarıda bahsedilen alternatif suç ölçme metotları geliştirilmiştir. Bu bakımdan, alternatif tekniklerin kullanım amacı, Polis istatistiklerine göre daha güvenilir olduklarını ispatlamak değil, tüm tekniklerin hangi politik ve teknik koşullarda birbirlerine yaklaşabilecekleri ve yaklaşmak zorunda olduklarını ortaya çıkarmaktır.

Sonuç

1- Polise ait istatistikler, yurt genelinde Polis Birimlerince toplanan verilerden hareket ederek Emniyet Genel Müdürlüğünce hazırlanmakta ve yılsonunda yayınlanmaktadır. İllerden gelen istatistiklerin AKKM Daire Başkanlığı bünyesinde toplanması, istatistikler üzerinde bu düzeyde bir manipülasyon yapılma riskini ortadan kaldırmaktadır. Buna karşılık, binlerce görevli tarafından toplanan veriler hata risklerini barındırmaktadır. Birimlerin stratejileri, sınıflandırma uygulamaları gibi nedenler, istatistiklerin ilk veya orta düzeylerde **hata paylarını** yükseltmektedir.

2- Polis istatistiklerinin yansımaları, **suçun bir projeksiyonu olarak düşünülemez**. Suçu izah etmede sadece istatistik metodunun

kullanılması, suçun genel tablosunun, istatistiklerden hareket ederek oluşturulan sentetik durumlar ile çizilmesine neden olmaktadır. İstatistikler, iç analiz ihtiyaçlarına cevap verebilecek kendine özgü bir güvenlik yaklaşımına göre Polis tarafından tasarlanmış bir araçtır. Bu ölçüm aracı, suç konusunda bütünsel bir yaklaşımdan uzaktır ve olayları bir yıldan diğerine istatistiksel bir temel üzerinde yorumlamaya olanak tanımaz. İstatistikler bir taraftan, Polisin tespit ettiği suçların sınırlı bir ölçüm aracıdır, diğer taraftan diğer Kamu Kurumlarının suça ilişkin verilerini kısmi olarak kapsar ya da kapsam dışı bırakır. Ayrıca bu araç, istatistikleri hazırlamak için diğer kaynaklar ile karşılaştırılmamaktadır.

3- Polis ve Adli Kurumlar tarafından hazırlanan istatistikleri ilişkilendirmek somut olarak mümkün değildir. Bu durum, ceza adalet sisteminin etkilerinin anlaşılmasını ve adli sürecin takip edilebilmesini engellemektedir. Bu problemin sebepleri ; izole şekilde ve herhangi bir koordinasyon çabası olmaksızın hazırlanan **bilgi sistemleri**; Polis için **olay istatistikleri, Adliye için iş, kişi ve karar** istatistiklerinin hazırlanması; her iki Kurumun verilerini kendilerine özgü **kullanma amacı ile muhafaza etme** isteği; Polis ve Adliye **fonksiyonlarının farklılığı** sıralanabilir. Bu farklılıklar, aynı istatistikî dilin benimsenmesini güçleştirmektedir. Kurumlara ait verilerin ilişkilendirilmesi mümkün görünmemektedir. İstatistik sistemleri arasında varolması öngörülen bu ilişkilendirmenin amacı, Polis istatistikleri ile olayların adli sonuçları arasında **tetkik** yapılabilmesidir. Yani bu ilişkilendirme, suçun tespitinden hâkimin kararına kadar olan sürecin takip edilebilmesine olanak tanıyacaktır.

4- Çok sayıda Kamu Kurum ve Kuruluşu, karşılaştıkları suçlara ilişkin kendilerine özgü istatistikler hazırlamaktadırlar. Çünkü, bu Kurum ve Kuruluşlar, yetkileri çerçevesinde suç tespit etme yetkisi ile donatılmışlardır. Fakat Kurumlar arası **koordinasyon eksikliği ve bilgi sistemleri ile fonksiyonların farklılığı** gibi sebepler, verilerin paylaşılmasını engellemektedir. Bir anlamda suç istatistiklerini besleyebilecek kaynaklar ilgili alanın dışına çıkamamaktadır.

5- Suç istatistiği sadece görünen suçluluğu ölçer. **Gerçek suçluluk bilinmemektedir**. Ülkemizde suç istatistikleri, suçu ölçmek için birçok ülkede kullanılan diğer metodoloji veya ölçüm araçları ile karşılaştırılmamaktadır. Suçun siyah sayılarını veya gerçek suçluluğu tespit etmek için tamamlayıcı ve açıklayıcı nitelikte yeni metotlar geliştirilmiştir. Fakat alternatif suç değerlendirme teknikleri olarak da adlandırılan mağdur anketleri, güvenlik algılama anketleri ve fail anketleri konusunda da dikkat edilmesi gerekmektedir. Alternatif

değerlendirme tekniklerinin de doğru ve kesin bir değerlendirme yaptıkları söylenemez, zira bu teknikler suçu sübjektif bir yaklaşım içerisinde ele alırlar. Kriminolojik araştırmalar, suçun güvenilir bir ölçme aracının var olmadığını, fakat farklı kaynakların bir araya getirilmesi ve karşılaştırmaları sayesinde tutarlı ölçümlere ulaşılacağını göstermektedir.

6- Suç **brüt rakamlar** ile ölçülmektedir. Bu ölçüm metodu, kompleks yapıdaki suç hadiseleri üzerinde oldukça sınırlı bir analiz imkanı sunmaktadır. Göstergeleri ve gruplandırmaları belirlemek, farklı veri toplama veya verilerin işletilmesi usullerini uyumlu hale getirmek ve başka parametreleri değerlendirmeye yönelik veriler içerisinden suça ilişkin verileri ayırmak için gerçek bir istatistiki çalışma gerekmektedir.

7- Belirli Kurum ve Kuruluşlar suç istatistikleri konusunda **tek söz sahibidir**. Tek yetkili olunması, şeffaflığın olmaması, suç yorumlarının hassasiyeti, üçüncü kişilerin müdahale etmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Üstelik bazı Kurumların verilerine ulaşılması mümkün değildir. Vatandaşlar genelde medya aracılığı ile editörlerin seçtiği istatistikler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Oysaki suça ilişkin verilerin yaygınlaştırılması, sadece ilgili alanın aktörleri ile yöneticileri sorumluları değil, toplumun tüm dinamiklerini ilgilendirmektedir. Fakat bu ilgi, ne Kurumların yerini alma ne de Kurumların iç aktivitelerini yorumlama değil, suç ve gelişimlerine ilişkin bilimsel bir metodun hazırlanması içindir.

Suç istatistikleri konusunda yapılan tespitler, hiçbir aktörün suç verilerinin tamamına vakıf olmadığını göstermektedir. Suç konusunda var olan çok sayıda kaynak, ne Polis tarafından tespit edilen olaylar ile sistemleşmiş bir karşılaştırmaya tabi tutulmakta, ne de farklı suç olayları veya kategorileri hakkında bilimsel etütlere konu olmaktadır. Bu bakımdan suç araştırmaları, **kısmi, düşük düzeyde bilimsel ve politize edilmeye uygundur**. Suçun gelişiminin gözlenmesi, bir yıldan diğerine rakamların analizi ile sınırlı kalmaktadır. Bu durum yorumlama alanlarını kısıtlamaktadır.

Suç istatistiklerine ilişkin veriler konusunda karşılaşılan sorunlar, silik verilerin sofistike analiz metotları ile incelenmesinden ziyade, suç realitesini silmeyecek verilerin analiz edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda, suça ilişkin verilerin karşılaştırılması ve zenginleştirilmesi ve suç tespit etme yetkisine haiz Kurumların istatistik sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Toplanan verilerin **karşılaştırılması ve zenginleştirilmesi konusunda**; suça ilişkin istatistik ve bilgiler Kurumlar arası paylaşılabilir, her yıl mağdur anketleri yapmaya yönelik sabit bir aygıt oluşturulabilir ve suça karşı yürütülen faaliyetlerin maliyetinin hesap edilmesi, Okulda şiddet gibi hususi alanlarda bilimsel etüt ve araştırmalar yapılabilir.

Kurumların **istatistik sistemlerinin geliştirilmesi konusunda ise**; suç tespit etme yetkisine haiz Kurumların istatistik sistemlerinin uyumlu hale getirilmesi ve her birinin göz önünde bulundurulması, Kurum verilerinin güvenilir ve incelenebilir hale getirilmesi ve adli istatistikler ile Polis istatistiklerinin ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Cario Robert, (2000), Victimologie, Paris, L'Harmattan Yayınevi.
- Demirbaş Timur, (2001), Kriminoloji, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Dönmezer Sulhi, (1994), Kriminoloji, İstanbul, Beta Yayınevi.
- EGM (Emniyet Genel Müdürlüğü), (2004), Suç ve suçlu profili (3-4), Emniyet Genel Müdürlüğü Çalışmaları, Ankara: EGM APK Dai.Bşk.lığı Yay.No.:210.
- Falletti François, Debove Frédéric, (1998), Planète Criminelle, Le crime, phénomène social du siècle?, Paris, Presses Universitaires de France Yayınevi.
- Fındıklı Remzi, Bilgiç Veysel, (2006), İdare Hukuku, Ankara, Anadolu Yayıncılık.
- Gassin Raymond, (1998), Criminologie, Paris, Dalloz Yayınevi.
- İçli Tülin, (2004), Kriminoloji, Ankara, Martı Kitap ve Yayınevi.
- Ocqueteau Frederic, Frenais Jacques ve Varly Pierre, (2002), Ordonner le desordre, Paris, La Documentation Française Yayınevi.
- Özay İlhan, (1994), Günışığında yönetim, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Sebastian Roché, (1993), Le Sentiment d'insécurité, Paris, PUF Yayınevi.
- Sokullu-Akıncı R. Füsün, (1999), Kriminoloji, İstanbul, Beta Yayınevi.

adli-sicil.gov.tr, (2007), (<http://www.adli-sicil.gov.tr/istatist.htm>, erişim tarihi:11.08.2007).

cte.adalet.gov.tr, (2007), (cte.adalet.gov.tr, erişim tarihi:11.08.2007).

adli-sicil.gov.tr, (2008), (http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistik_2006/cumsav/cumsav4.htm, erişim tarihi : 27.03.2008).

adli-sicil.gov.tr, (2008) http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistik_2006/cumsav/cumsav1.htm, erişim tarihi :27.03.2008).

egm.gov.tr, (2006), (http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/istatistikler.htm, erişim tarihi:15.08.2007).

egm.gov.tr, (2008), (http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/asayis.htm, erişim tarihi: 27.03.2008).

egm.gov.tr, (2008), (http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/baskanligimiz.htm, erişim tarihi: 27.03.2008).

egm.gov.tr, (2008), (http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/trafik.htm, erişim tarihi: 27.03.2008).

gumruk.gov.tr, (2008), (http://www.gumruk.gov.tr/Content.aspx?cT=0&cId=0_1_6_0, erişim tarihi: 27.03.2008).

TC Anayasası.

Türk Ceza Kanunu.

Kabahatler Kanunu.

5352 sayılı Adli Sicil Kanunu.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu.

5235 sayılı Adli Yargı ilk derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yetkileri Hakkında Kanun.

Adli Kolluk Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi : 01/06/2005, Resmi Gazete Sayısı : 25832.

10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 01.01.2006 tarihli Şüpheli-Sanık Karar Takip Formu, Gıyabi Tutuklama ve Yakalama Emirlerinin Güncelliğinin Sağlanması Hakkında Genelgesi.